

Ващук Д.В.
студент ХТФ, НТУУ «КПІ»
Підлісна О.А.
к.т.н., доцент НТУУ «КПІ»

ЕКОНОМІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄС ДЛЯ ХІМІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

Стаття присвячена пошуку конкурентоспроможних напрямів хімічного виробництва та оцінці перспектив розвитку хімічного виробництва в умовах підписання договору про асоціацію між Україною і ЄС.

Розглянуто структуру експорту та імпорту хімічної продукції України. Проведено аналіз впливу техніко-технологічних та фінансово-економічних факторів на перспективи вітчизняної продукції на європейському ринку.

Ключові слова: хімічне виробництво, фактори впливу, перспективи експортних потоків

Вступ. Україна та Європейський Союз співпрацюють із 1994 року, ця співпраця дала поштовх у економічно-торговельній діяльності, зовнішньополітичній, освітній та інших сферах. З 2009 року Україна активізувала дії з виконання вимог Європейського Союзу. З метою поступової (від 2 до 6 років) адаптації України до умов ЄС було запропоновано спочатку підписати Угоду про асоціацію з ЄС. З дати підписання такої угоди, кожна із сторін має запровадити: Україна продовжує дію безвізового режиму перетинання кордону для громадян ЄС, поступово знижує податки на товари виробництва ЄС (повна відміна до 2024 р.); зі своєї сторони ЄС одразу відмінює всі податки на українські товари. З 2015 р заплановано наступний цикл перемовин з метою подання Україною (у 2016 р.) заявки на членство у ЄС і, після завершення переговорного процесу (але не раніше 2020 року), Україна може отримати статус члена ЄС.

Відповідно до декларації готовності країн бути членами ЄС, основними вимогами [1] є:

- дотримання демократичних принципів, принципів свободи та поваги прав людини згідно законів ЄС;
- економіка держави повинна бути ринковою та конкурентоздатною;
- у державі повинні визнати загальні правила та стандарти ЄС.

Постановка завдання. Хімічне виробництво України є потужним комплексом добувних, переробних, виробничих, наукових, освітніх підприємств, організацій, установ. Як будь-яка діяльність в умовах ринкової економіки, хімічне виробництво стимулюється попитом на його продукцію.

У період січень – вересень 2013 р., порівняно з січнем – вереснем 2012 р., виробництво продукції зменшилося на 19,6 %. У тому числі, у виробництві основної хімічної продукції, добрив і азотних сполук, пластмас та синтетичного каучуку в первинних формах – на 26,2 %, фарб лаків та подібної продукції, друкарської фарби та мастик – на 3,4 %, іншої хімічної продукції – на 28,2 %. Разом із тим спостерігається збільшення виробництва мила та мильних засобів, засобів для чищення та полірування, парфумних та косметичних засобів (на 7,1 %). У виробництві основних фармацевтичних препаратів отримано приріст продукції на 14,8 % (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка виробництва основних видів хімічної продукції [2]

Види продукції	Вересень 2013р. у % до		Січень – вересень 2013р. у % до січня – вересня 2012р.
	серпня 2013р.	вересня 2012р.	
Барвники синтетичні органічні; продукти синтетичні органічні, що їх використовують як флуоресцентні відбілювачі або люмінофори; лаки	85,8	114,3	128,7
Металоїди (неметали), тис.т	139,9	174,9	96,9
Кислота сірчана, тис.т	112,6	80,9	85,4
Вуглеводні циклічні, тис.т	91,8	136,9	47,2
Спирт етиловий не денатурований із вмістом спирту не менше 80 об. %, млн.дал	111,6	111,1	107,4
Спирт етиловий та спирти інші, денатуровані, будь-якої концентрації, млн.дал	98,8	146,7	259,2
Аміак безводний, тис.т	53,5	37,4	98,4
Сечовина, тис.т N	37,0	24,5	87,6
Нітрат амонію, тис.т N	69,3	55,8	92,5
Пластмаси у первинних формах, тис. т	100,5	90,5	51,8
Фарби та лаки на основі поліефірів, акрилових і вінілових полімерів, у неводному середовищі;	66,7	77,9	91,6
Мило, речовини і засоби поверхнево-активні органічні; папір, вата, повсть, фетр і матеріали неткані, просочені або покриті милом чи мийним	98,0	88,6	95,6
Засоби мийні та засоби для чищення, тис. т	96,0	103,4	104,3
Засоби косметичні для макіяжу чи догляду за	99,8	85,8	92,8
Засоби для гоління; дезодоранти та антиперспіранти; засоби для прийняття ванн; парфумні, косметичні та туалетні, тис.т	99,9	120,4	117,6
Нитки філаментні синтетичні, тис.т	93,3	75,5	83,0

За даними [2] виробництво гумових та пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції скоротилося на 5,0 %, у тому числі гумових та пластмасових виробів на 1,6 %, іншої неметалевої мінеральної продукції – на 6,7 %, вогнетривких виробів – на 1,6 %, будівельних матеріалів із глини – на 4,3 %, цементу, вапна та гіпсових сумішей – на 5 %, виробів із бетону, гіпсу та цементу – на 7,7 %. Аналіз даних [2] показав,

що обсяг капітальних інвестицій у хімічне виробництво має тенденцію до зменшення (рис.1).

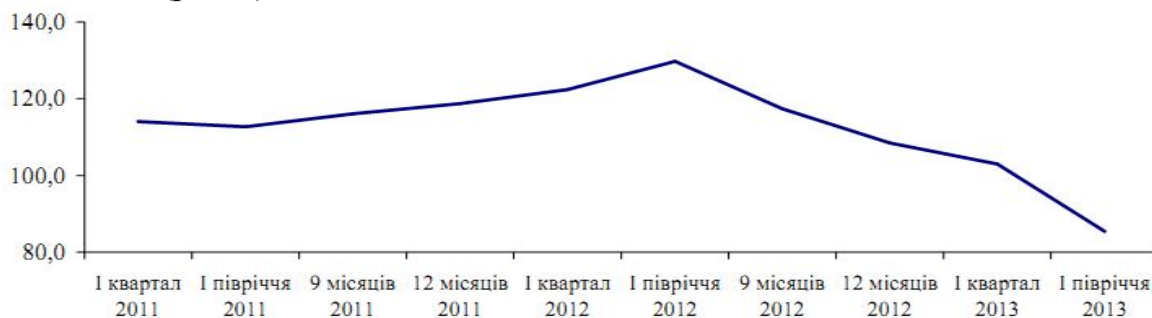

Рис.1. Динаміка обсягу капітальних інвестицій за роками і кварталами у % до відповідного періоду попереднього року.

Оскільки хімічне виробництво є основою майже всіх сучасних виробництв, дослідження структури експорту та імпорту України може визначити перспективні напрями розвитку хімічного виробництва (рис.2).

Серед основної товарної структури українського експорту хімічна та пов'язана з нею продукція за I квартал 2013 року складає 8 %, що порівняно з 2012 роком є більшим на 3,6%. ЄС зацікавлений у азотних добривах, аміаку, карбаміді, полімерах, неорганічній хімії.

Проведений аналіз показав, що за останні роки виробництво хімічної продукції в Україні різко зменшується, а імпорт хімічних товарів переважає над експортом, що негативно відображається на ВВП України.

Таким чином, щоб стабілізувати ситуацію і виправити негативну динаміку потрібно суттєво міняти продуктове наповнення хімічного виробництва, його структурний розподіл. І тільки після визначення ключових напрямів розвитку формувати якісні виробничі процеси, збільшувати їх продуктивність, проводити модернізацію і реінжиніринг, передбачити екологічні методи очистки відходів та їх захоронення, розширити діапазон альтернативних джерел енергії і залучати сучасні джерела інвестицій для довгострокового вкладання. Отже, основним завданням даної наукової роботи є визначення перспективних напрямів розвитку хімічної промисловості України з урахуванням потенційних ринків.

Визначення чіткої стратегії дій, закріплення її на законодавчому і декларативному рівнях дозволить Україні через 5 – 6 років мати шанс на конкуренцію з іншими європейськими країнами та відновлення європейського ринку українських товарів.

Результати дослідження. Досвід країн, членів ЄС, є неоднозначним (рис. 4). Так країни Балтії збільшили свій ВВП на душу населення вдвічі за 8 років членства. Але показники 2010-го р. на 10 – 25% нижчі за показники 2008-го року. Більшість країн у 2012 році відновили докризовий рівень ВВП і найнижчий показник серед країн ЄС (у Угорщині) дорівнював 12,6 тис.дол.

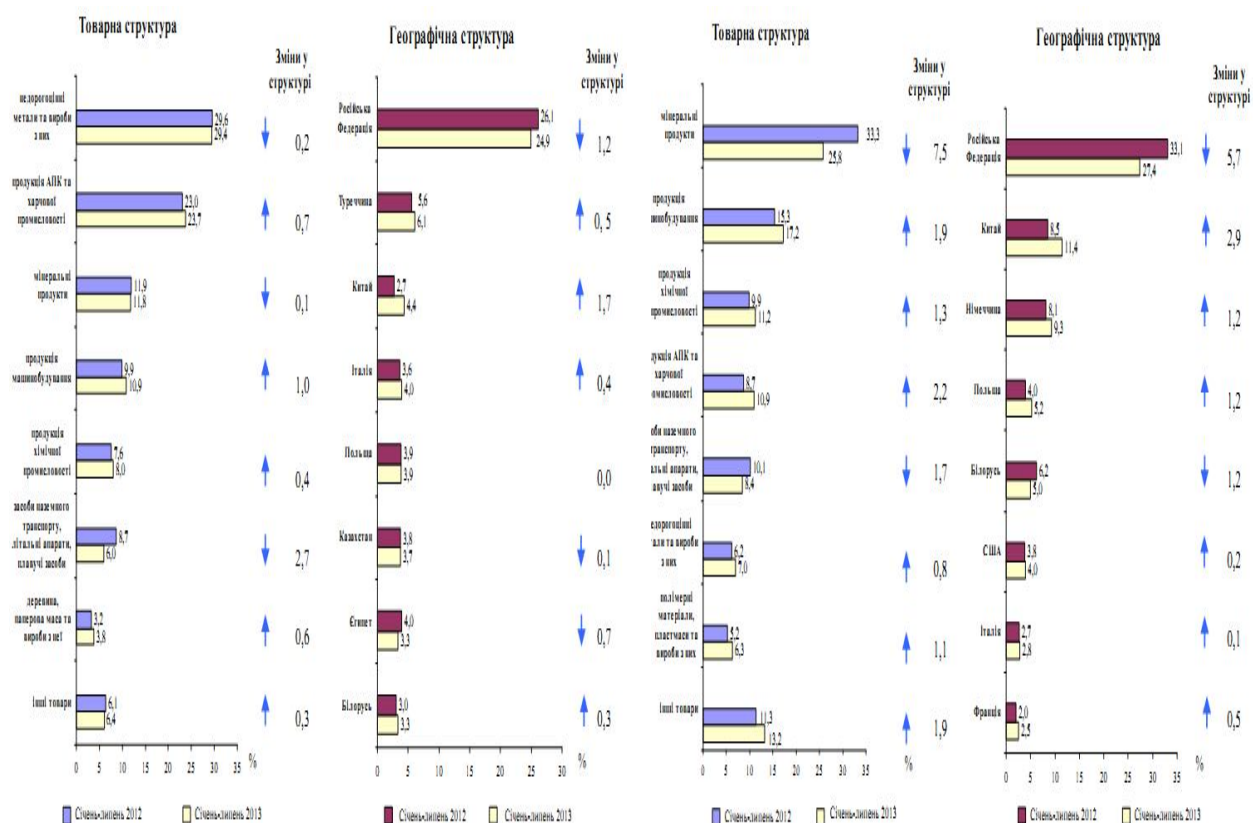

Рис. 2. Структура експорту і імпорту товарів за видами економічної діяльності і країнами призначення і походження [2]

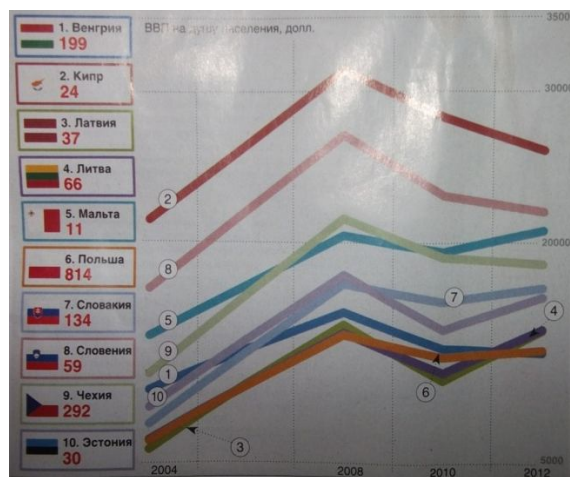

Рис. 4. Динаміка ВВП на душу населення в країнах, що вступили у ЄС, з 2004 року [3]

В Україні ВВП на душу населення у 2012 році склав 7,5 тис.дол (у 2004 р. складав 5,2 тис.дол. і співвідносився з показниками ВВП Латвії та Литви).

Дослідження статистичних даних свідчать, що при затвердженні рішення про асоціативне членство України у ЄС на перший план виходить прагнення безмитної торгівлі з пів-мільярдным споживчим ринком. Але переналаштування технологій відповідно до правил, норм, показників

якості потребуватиме кілька років. Неправильно визначена ринкова ніша за цей період може стати неперспективною.

Після підписання Угоди про асоціацію Україна має ліквідувати обмеження діяльності філій, представництв, інших структурних підрозділів юридичних осіб на своїй території. Отже, оскільки стратегією розвитку провідних європейських держав з метою формування показників економічної безпеки є перенесення стратегічних виробництв ближче до кордонів своїх держав, через деякий час в Україні з'являться філії іноземних банків, лізингових, страхових, фінансових компаній для супроводу іноземних інвестицій у структуроутворюючі напрями виробництва.

Дослідження показали, що перепорою для інвестування у хімічне виробництво України може стати:

- відсутність цілісного законодавства України про захист навколишнього середовища. Україна повинна запровадити принцип «платити за забруднення», а такі капіталовкладення збільшать період повернення інвестицій і, враховуючи потенційну екологічну шкідливість хімічного виробництва, обмежать коло зацікавлених сторін;

- вимога зменшення витрат усіх видів енергії у структурі собівартості хімічної продукції на 9 % протягом 5 років [3]. Це потребуватиме часу на формування системи виробничих процесів і технологій. Так коефіцієнт витрат газу, який є основною хімічною сировиною для виробництва аміаку, вдалося зменшити з 1,2 – 1,25 тис.м³ на 1 т. аміаку [2] (у 2004 – 2006 р.р.) до 1,02 – 1,1 тис.м³/1 т. (у 2013 р.) тільки за 7–9 років.

Структура експортних потоків України свідчить про зацікавленість інвесторів саме у видобувній промисловості України. Тому правильна рентна політика України через 5 – 6 років може стати запорукою формування відповідної ринкової ніші. Але при зменшенні імпортних мит із 4,2% до 0,4%, а на деякі види хімічної продукції з 2,9 % до 0,2 %, може збільшитися доля імпортованої сировини з заданими технологічними властивостями. Водночас це зменшить витрати на поточне техніко-технологічне переозброєння виробництв. Швидкий позитивний ефект від виходу хімічного виробництва України на ринки ЄС можуть отримати транспортні системи (зокрема морські та річкові). Нові митні правила скоротять період обороту оборотних коштів підприємств і зменшать витрати цих підприємств внаслідок заборони використання «мінімальної митної вартості». Оскільки хімічне виробництво є комплексним видом економічної діяльності, варто оцінити перехресні переваги, очікувані від діяльності інших виробництв. Так очікується зменшення експортного мита до ЄС на продукцію металургії до 1,6 %. Очікуване скасування крос-субсидування на ринку газу та електроенергії, запровадження ринкових принципів ціноутворення стимулюватиме підвищення інвестицій сектору, запровадження нових методів створення джерел енергії. З урахуванням долі енергоресурсів у структурі собівартості хімічної продукції до 25 %, вищевикладене є стимулом розвитку, наприклад, виробництва каучуку.

Висновки. Проведені дослідження показали, що першим кроком розвитку хімічного виробництва України повинно стати формування переліку конкурентоцікавих пропозицій і продуктової корзини виробництва. Виходячи зі структури експорту, це може бути хімічна продукція для машинобудування (присадки, масла, інгібітори, матеріали тонкого шліфування, тощо), хімічна продукція для АПК (мінеральні добрива, засоби консервації землі, врожаю, техніки), хімічна продукція для харчової промисловості (харчові матеріали ідентичні натуральним, консерванти) а також хімічна продукція для будівництва (активатори, пластифікатори, мінеральні компоненти), полімери.

Пошук інвесторів повинен базуватися на чіткій стратегії продуктової політики спочатку на рівні держави (стимулююча дія), а потім на рівні власника підприємства.

Список використаних джерел

1. Проект «Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами – членами, з іншої сторони;»
2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс].–Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. ЕленаБуруль. Дорога в Європейський Союз довжиною в 10 років // «Деньги» — 2013. — №20 — С. 16 – 20.

Ващук Д.В.

студент ХТФ НТУУ «КПІ»,

Подлесная Е.А.

к.т.н., доцент НТУУ «КПІ»

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПЕРСПЕКТИВЫ ВХОЖДЕНИЯ УКРАИНЫ В ЕС ДЛЯ ХИМИЧЕСКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

Статья рассматривает вопросы оптимизации структуры химического производства Украины, способной конкурировать на европейском рынке. Проведен анализ перспектив развития химического производства в условиях подписания договора про ассоциацию Украины и ЕС.

Рассмотрена структура экспорта и импорта химической продукции Украины. Оценено влияние технико-технологических и финансово-экономических факторов на перспективы отечественной продукции на европейском рынке.

Ключевые слова: химическое производство, факторы влияния, перспективы экспортных потоков.

Vashcuk D.V., Pidlisna O.A.

ECONOMIC PROSPECTS OF UKRAINE TO THE EU FOR CHEMICAL INDUSTRIES

The article is devoted to the competitive areas of chemical production and devaluation of the prospects for the development of chemical production in the signing of the association agreement between Ukraine and the EU.

Consider the structure of exports and imports of chemical products in Ukraine. We have analysis of the technical and technological, financial and economic factors on the prospects of Ukrainian products to the European market.

Keywords: chemical industry, factors influence, prospects of export flows.

Джемелінська Л.В.
к.е.н., доцент НТУУ «КПІ»

ЕКОНОМІКА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Проведено аналіз показників захворюваності населення України, напрямків реформування галузі охорони здоров'я України. Досліджено історичний розвиток економічних відносин у медичній діяльності, моделі організації системи охорони здоров'я та запропонована контрактна модель управління охороною здоров'я.

Ключові слова: економіка охорони здоров'я, показники здоров'я населення, медична практика, медичне обслуговування, заклад охорони здоров'я, медична допомога, фінансування охорони здоров'я.

Вступ. Теоретичні та методологічні аспекти економіки охорони здоров'я, організації і управління охороною здоров'я досліджені в [1 – 5] та інших наукових працях. Але питання реформування охорони здоров'я в країні, створення контрактної моделі управління охороною здоров'я залишається актуальним і не достатньо вивченим.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз економічних відносин у сфері охорони здоров'я, стану галузі та напрямків реформування охорони здоров'я країни, порівняння моделей управління охороною здоров'я та розробка інноваційної моделі охорони здоров'я. Проведення моніторингу показників захворюваності населення країни, встановлення впливу галузі охорони здоров'я на економічний розвиток країни, визначення кількості медичних закладів, дозволить дослідити стан системи охорони здоров'я країни, надати рекомендації щодо реформування сфери охорони здоров'я. У процесі дослідження